

VI Pr. prof. univ. dr. **GEORGE GRIGORIȚĂ**
(coordonator)

**FORME DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE
A MONAHISMULUI ORTODOX:
TRADIȚIE BIMILENARĂ
ȘI PROVOCĂRI CONTEMPORANE**

Actele simpozionului organizat de Patriarhia Română
în zilele de 24-26 mai 2021

Consilier patriarhal:

Pr. Mihai HAU

Redactor-coordonator:

Alin LUPU

Redactare:

Gabriel CHELARU

Layout și copertă:

Daniela PASCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Forme de organizare și funcționare a monahismului
ortodox : tradiție bimilenară și provocări contemporane:
actele simpozionului organizat de Patriarhia Română în
zilele de 24-26 mai 2021 / coord.: pr. prof. univ. dr. George
Grigoriță. - București : Basilica, 2024
ISBN 978-606-29-0550-7

I. Grigoriță, George (coord.)

2

© Editura *BASILICA* – 2024

ISBN 978-606-29-0550-7

editurabasilica.ro

editura@patriarhia.ro

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE. Forme de organizare și funcționare a monahismului ortodox: tradiție bimilenară și provocări contemporane

† DANIEL, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE / 9

Prevederi canonice și nomocanonice din primul mileniu creștin referitoare la organizarea vieții monahale

Pr. prof. univ. dr. George GRIGORIȚĂ / 13

Hotărâri sinodale privind statutul canonic-disciplinar al monahilor – De la Calcedon la Niceea II –

Pr. conf. univ. dr. Iulian Mihai L. CONSTANTINESCU / 156

Celibat și monahism după sfințele canoane

Pr. conf. univ. dr. Irimie MARGA / 186

Principii, practici și modele de organizare monahală. O comparație între sistemul anahoretic și cel chinovial

Arhid. lect. dr. Eugen MAFTEI / 210

Monahismul răsăritean și implicarea monahului în administrația bisericească. Prevederi canonic-legislative și perspective

Arhim. lect. dr. Casian RUȘEȚ / 241

***Ora et labora.* Rugăciunea și activitățile lucrative
din mănăstire**

Protos. dr. Iachint VARDIANU / 281

**Cinci chinovii constantinopolitane (sec. XII-XIV). Mărturia
tipicoanelor, între vocație spirituală și patronaj dinastic**

Monahia Atanasia VĂEȚIȘI / 312

**Străini de neam, uniți prin credință. Reflecții asupra
monahismului în perioada fanariotă (1711/1716 – 1821)**

Arhim. dr. Nectarie ȘOFELEA / 353

**Organizarea monahismului românesc în secolul al XIX-lea.
Câteva remarci canonice**

Pr. prof. dr. Constantin RUS / 381

**Viața monahală din Țara Românească la mijlocul
secolului al XIX-lea**

Arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU / 407

**Primul *Regulament* dedicat vieții monahale
din Biserica Ortodoxă Română. O analiză canonică**

Arhim. drd. Andrei ANGHEL / 506

**Prevederi legislative și bisericești referitoare la viața
monahală ortodoxă, în Principatele Unite (1859-1881)**

Dr. Daniel-Grigore FILIMON / 587

**Organizarea vieții monahale în Biserica Ortodoxă Română
potrivit hotărârilor bisericești și legislației de stat din
perioada 1881-1947**

† IERONIM SINAITUL, EPISCOPUL DACIEI FELIX / 679

**Organizarea monahismului în regatul României
între anii 1881-1918**

Protos. dr. Joachim BEJENARIU / 710

**Repere legislative de stat și bisericești referitoare
la viața monahală românească**

Pr. conf. univ. dr. Emilian-Justinian ROMAN / 735

Isihasmul paisian în istoria Mănăstirii Neamț

Arhim. dr. Benedict SAUCIUC / 753

**Jertfa monahismului românesc după nedreptul *Decret 410*:
forme de viață și misiune**

†TIMOTEI PRAHOVEANUL,

EPISCOP-VICAR AL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR / 775

**Moștenirea bunurilor monahilor în Dreptul bisericesc
și interferențe cu prevederile Codului Civil**

Protos. dr. Iustin TABAN / 792

**Efectele accesării tehnologiilor postmoderne
în arealul monahal**

Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil TIA

Asist. univ. (c.) drd. Mihaela BRÂNZĂ / 814

Monahismul ortodox: factor esențial al misiunii în Occident

†ATANASIE DE BOGDANIA, ARHIEREU-VICAR AL EPISCOPIEI
ORTODOXE ROMÂNE A ITALIEI / 831

Mănăstirile din Patriarhia Antiohiei (istorie și misiune)

†QAIS SADIQ, EPISCOP DE ERZURUM / 889

**Situația actuală a monahismului ortodox în Țara Sfântă –
Patriarhia Ierusalimului**

Arhim. dr. Teofil ANĂSTĂSOAIE / 897

**Legislation of the Russian Orthodox Church on Monasteries
and Monastics: Current State and Development Prospects**

Lect. univ. dr. Elena SILVESTROVA / 909

**Regulations of Monastic Life and Different Mode of Being:
the Serbian Orthodox Church**

Prof. dr. Rastko JOVIĆ / 925

**Monastic Life and Monastic Activity from the Perspective
of the Freedom of Religion and Belief**

Prof. dr. Archil METREVELI / 937

CUVÂNT ÎNAINTE

Forme de organizare și funcționare a monahismului ortodox: tradiție bimilenară și provocări contemporane

Viața monahală este un dar de la Dumnezeu pentru Biserică, prin care se oferă posibilitatea desăvârșirii celor care aleg liber și responsabil să-și dedice integral viața lui Hristos, făgăduind *ascultare, abținere și sărăcie de bunăvoie*. Sfântul Vasile cel Mare definește monahismul ca străduință în a dobândi nepătimirea, precizând că „lepădarea desăvârșită constă în a ajunge la a fi nepătimitor până și față de propria viață și a avea dinainte mereu osânda morții, așa încât să nu încrezi în tine”¹. Monahismul, însă, ca stare eclesială, nu se fundamentează doar pe o simplă căutare a desăvârșirii omului prin el însuși, ci are ca model pe Însuși Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, are ca învățătură Evanghelia Lui și are ca spațiu de organizare și funcționare Biserica lui Hristos.

Prin urmare, organizarea vieții monahale, în toate aspectele sale, a constituit întotdeauna un element important al vieții Bisericii, concretizată în special în adoptarea de către autoritatea bisericească de *canoane*, de *reguli monahale* sau de *regulamente* ale vieții monahale. Pe de altă parte, în primul mileniu creștin,

¹ SF. VASILE CEL MARE, *Scrieri morale și ascetice*, în coll. *Părinți și scriitori bisericești*, vol. V, Ed. Basilica, București, 2013, p. 235.

pentru organizarea monahismului au existat și reglementări legale, adică legi ale Imperiului Roman de Răsărit, care prin prevederi directe sau tangențiale au influențat consistent viața monahală. Toate aceste prevederi eclesiale și legale s-au constituit în cadrul nomocanonic reglementar pentru organizarea și funcționarea comunităților monahale. Astfel, cunoașterea, aplicarea practică și respectarea acestor reglementări constituie o necesitate pastorală pentru orice așezământ de viață monahală.

Prin tradiția sa monahală bimilenară, Ortodoxia românească a rămas fidelă în organizare și funcționare principiilor fundamentale stabilite prin reglementările nomocanonice din primul mileniu și, totodată, a adus vieții monahale și un specific propriu. După realizarea Unirii Principatelor Române din anul 1859, viața monahală din Biserica Ortodoxă Română a suferit unele reforme dure, realizate printr-o legislație care a privat mănăstirile de principalele lor bunuri și a oferit autorităților de stat dreptul de control direct asupra tuturor așezămintelor monahale. Ulterior, prin intervenții înțelepte și justificate ale autorității bisericești, legislația de stat din România referitoare la organizarea vieții monahale a fost treptat îndreptată, în sensul realizării unei minime concordanțe a acesteia cu prevederile canonice și cu regulile monahale.

După Unirea din 1918, viața monahală din România a cunoscut o înflorire în sensul înființării de noi mănăstiri, de dezvoltare a celor existente și de frumoasă organizare a așezămintelor monahale. Pentru buna organizare a acestora, autoritatea bisericească a adoptat reglementări proprii concretizate în prevederi statutare și hotărâri sinodale, unele dintre acestea fiind confirmate și prin legi și decrete promulgate de Statul român.

În perioada comunistă, organizarea monahismului a cunoscut iarăși momente de mare dificultate, create mai ales de

regimul autoritar și de legislația de stat ostilă și persecutorie, care limita numărul monahilor, interzicea înființarea de noi mănăstiri și impunea un control strict al întregii vieți monahale. Pentru a salva monahismul de la o dorită extincție în România, Biserica Ortodoxă Română a adoptat în perioada comunistă mai multe prevederi statutare și regulamentare specifice, prin care a reușit totuși să mențină funcțională viața monahală.

După anul 1989, viața monahală din România a cunoscut un adevărat reviriment, numărul mănăstirilor și al viețuitorilor din acestea crescând foarte mult și oferind o frumoasă mărturie a vieții dedicate integral Domnului nostru Iisus Hristos. Prevederile legale care limitau viața monahală și persecutau monahismul au fost abrogate, iar Biserica Ortodoxă Română a adoptat numeroase hotărâri, unele incluse și în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, prin care a luat măsuri pastorale concrete, menite a încuraja corecta organizare și funcționare a așezămintelor monahale, precum și buna desfășurare a vieții călugărești.

În Biserica Ortodoxă Română, *Regulamentul pentru organizarea vieții monahale* în vigoare este aprobat de Sfântul Sinod în anul 2003 și, potrivit prevederilor actuale ale *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, acesta trebuie actualizat și aprobat de Sfântul Sinod. Pe de altă parte, societatea contemporană propune de multe ori idei și valori diferite sau chiar contrare creștinismului, unele dintre acestea afectând și buna organizare și funcționare a vieții monahale, fapt care impune ca necesare noi măsuri pastorale dedicate monahismului. Pentru a putea răspunde corect tuturor acestor imperative, este nevoie de o cercetare a situației monahismului ortodox din trecut și din prezent, de o înțelegere corectă a actualului context social și eclesial, precum și de o bună cunoaștere a

prevederilor canonice și nomocanonice referitoare la organizarea și funcționarea vieții monahale.

Felicităm pe organizatorii și participanții la lucrările acestui simpozion științific, care a reunit specialiști, doctoranzi și profesori de *Teologie*, pentru a analiza împreună modul în care, de-a lungul timpului, viața monahală a fost reglementată atât de Biserică, cât și de Stat, precum și efectele concrete ale acestor prevederi legale și eclesiale asupra monahismului.

Binecuvântăm cu părintească dragoste pe toți participanții la lucrările simpozionului, exprimându-ne speranța că rezultatele acestuia, publicate în acest volum, vor fi receptate ca o frumoasă contribuție la dezvoltarea studiilor dedicate monahismului și ca un îndrumător pentru toți cei care au îmbrățișat sau care doresc să aleagă viața monahală, precum și ca un material de lucru pentru întocmirea unui proiect de text al unui nou *Regulament al organizării și funcționării vieții monahale*.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române